

L'edició filològica és acurada i precisa, i pel que fa als criteris d'edició, s'hi delata la vocació divulgativa del volum editat per Fonoll. Els curadors Camps i Foguet, que ja havien dedicat altres estudis al personatge, han prescindit de les notes a peu de pàgina —que potser haurien engavanyat la lectura del conjunt— i han optat per escriure un pròleg extens i molt aclaridor, amb voluntat biogràfica, que ofereix una porta d'entrada ideal per assaborir els articles. Cal esmentar la pertinència de la tria: ultra l'interès intrínsec dels textos, de cap a cap del llibre es manifesta la punyent certesa que totes les qüestions tractades per Bellmunt són vigents avui en dia. I és que, sense perdre en cap moment l'aire d'època, molts articles podrien anar signats per analistes polítics del nostre present.

En defensa de la democràcia i la llibertat és una pedra més, en definitiva, per a la paret del periodisme català. Cal desitjar llarga vida a la recerca hemerogràfica, a l'exhumació de textos i a les editorials coratjoses perquè continuïn servint-nos nous lliuraments d'aquesta modalitat prosística que, llegida sovint a l'ombra dels gèneres considerats majors, sembla ben bé que hagi de demanar excuses. Però que, ben mirat, potser és l'espai literari en què comptem amb una tradició brillant i sostinguda que convé anar recuperant amb obres com aquesta.

ROSSELLÓ-PORCEL, Bartomeu: *Poesia completa*, Pere Antoni Pons (cur.) Barcelona: Barcino, 2022; «Els Imprescindibles» 3.

JOAN RAMON VENY-MESQUIDA

Càtedra Màrius Torres - Universitat de Lleida

joanramon.veny@udl.cat

La col·lecció. Una de les línies de producció editorial més interessants d'aquest segle XXI és la d'aquelles col·leccions que, amb major o menor profusió, inclouen títols que representen una reivindicació d'un cert cànon propi, de noms heterogenis, que tot sovint es fa explícita en els paratextos que solen envoltar els volums, per remarcar la necessitat de reeditar autors oblidats, poc coneguts o menys tinguts pel cànon establert. El tema donaria per a un llarg estudi i no és aquest el lloc per fer-lo, però probablement des de l'intent de les Millors Obres de la Literatura Catalana (la MOLC) d'Edicions 62 no s'havia viscut un moment d'efervescència editorial en aquesta línia com l'actual; amb diferències, és clar, òbvies i notables. Primera: els anys de la MOLC (1978-1983) van ser els de l'eufòria politicocultural motivada sobretot per la instauració del català a les escoles i als centres de segon ensenyament, i ara el moviment és més aviat el contrari, de retrocés de la llengua en els ensenyaments i en l'ús social. Segona: el cànon que va desplegar la MOLC responia al criteri del seu director, Joaquim Molas, mentre que la disseminació actual en col·leccions diferents d'editorials diverses implica una divergència de criteris, amb el que els dos capteniments tenen de bo i de do-

lent. I tercera: el distint concepte de literatura visible entre els títols de la MOLC i els d'ara, atès que els primers no amaguen una concepció més lata del terme —altrament no s'explicaria la incorporació d'obres filosòfiques, polítiques, lingüístiques, etc.— que no pas la dels darrers, més cenyida a les obres dels gèneres tradicionals —narrativa, teatre, poesia, assaig, etc. Sense cap ànim exhaustiu —cito gairebé de memòria— em refereixo a col·leccions impulsades per Fonoll, Comanegra, Edicions de 1984, Club Editor, Adesiara, etc., que tenen en comú una presentació acurada del llibre com a objecte i, si més no en teoria, com a text.

Dins d'aquest panorama, la col·lecció Imprescindibles - Biblioteca de clàssics catalans de la prestigiosa editorial Barcino ocupa un lloc preeminent sobretot perquè és la que converteix aquella reivindicació en projecte programàtic: amb la voluntat de recollir «els clàssics de la literatura catalana fins al segle XX per als lectors del segle XXI», pretén de trobar, en els títols, l'equilibri dins els criteris de gèneres literaris (narrativa, poesia, teatre, periodisme i assaig literari), de cronologia (obres de tots els temps), de territori (tota la catalanofonia) i de paritat (autores i autors). Tot plegat, en uns volums de bella factura, avalats pel rigor de l'editorial d'altres col·leccions, i amb uns paratextos (pròlegs, epílegs, anotació) que facin el text més assequible al potencial lector; per al director de la col·lecció, Oriol Magrinyà, Imprescindibles se situa a mig camí entre l'erudició i l'academicisme d'Els Nostres Clàssics i les actualitzacions de clàssics catalans de Tast de Clàssics.

Els volums publicats fins ara testimonien aquesta empresa: el desembre de 2021 es presentaven els dos primers volums, el *Tirant lo Blanc* i *La Punyalada*, a cura de Josep Pujol i Margarida Casacuberta, respectivament. Són —i seran— edicions tractades «como si fueran ediciones críticas sin serlo para buscar “un lector mínimamente informado y culto, pero no académico”», escribia Carles Geli a *El País* (12.12.2021).

El volum. El tercer volum de la col·lecció aconsegueix perfectament els objectius de la sèrie, quant a la qualitat del llibre com a objecte, a la cura del text, als paratextos que l'acompanyen, etc. I la recuperació d'un autor, l'obra poètica completa del qual només s'havia publicat el 1949 a la col·lecció Reedición obras de ayer (R.O.D.A.), en tiratge de 550 exemplars, el 1975 a La Balanguera de l'Editorial Moll (amb sis reedicions, la darrera del 2009) i el 1987 a la sèrie Marca Hispànica de la Diputació de Barcelona, en edició bilingüe a cura de Juan Ramón Masoliver i traducció de José Agustín Goytisolo. Paral·lelament, es van fer diverses antologies, compartides amb altres poetes o no, catalanes o bilingües català-castellà, la darrera de les quals el 2012, motivada per la tria de poemes de Rosselló com a lectura de Batxillerat, a cura de Roberto Mosquera a Edicions 62.

El volum està format per tres menes de materials: la introducció del curador Pere Antoni Pons (p. 11-41), els poemes dels tres llibres de Rosselló seguits dels sis poemes no recollits en llibre que es van afegir a l'edició de 1975 (p. 43-128) i els pròlegs que havien escrit Antoni M. Sbert, Gabriel Alomar i Carles Riba a la primera edició d'*Imitació del foc* (p. 129-139) i els dos proemis de Salvador Es-

priu per a l'edició del 1949 i per a la del 1975 (p. 141-150). Els primers s'havien eliminat d'aquestes edicions i per tant cal aplaudir la decisió d'oferir aquests tres escrits d'importants personalitats que havien tractat personalment Rosselló. A banda, el volum també recupera el retrat del poeta signat per Ramon Nadal (p. 9) publicat dins l'edició de R.O.D.A. (que Espriu considerava, en el proemi de 1975, «idealitzat») i la reproducció de l'autògraf del bellíssim poema «Compliment a Mercedes» (p. 10). Tanca el volum un útil «Índex de primers versos» (p. 155-158), tan sovint oblidat en publicacions d'aquest estil.

L'estudi introductori. El pròleg està signat per Pere Antoni Pons, filòleg, escriptor i crític literari, que, en declaracions al noticiari d'IB3 (28.6.2022), va revelar el propòsit que el guiava: «donar claus de lectura» que poguessin ajudar «tant a aquells que ja coneixien en Rosselló com ser absolutament útil a aquells que no en sabien res, amb tot allò essencial per llegir-lo bé». Objectiu absolutament reeixit: Pons explica els fonaments de la poesia de Rosselló, sense perdre's en l'anàlisi de subtileses ni en ambages prescindibles i amb un estil entenedor desproveït de tecnicismes acadèmics i adequadíssim (l'ús del superlatiu no és exagerat, i enllaça amb el que en feia Rosselló, que segons Molas el va introduir en la nostra poesia) al públic cultivat que busca la col·lecció. El seu discurs va molt més enllà del que suggereix el modest títol («Notes per a la introducció a una poesia flamígera»), atès que concentra les idees bàsiques perquè el lector es faci una idea precisa del valor de la poesia que té a les mans.

El seu fil argumental és molt clar: un primer epígraf, sense títol, es dedica a fer una valoració global de la figura i de l'obra del poeta (p. 11-15); en els dos epígrafs següents fa un repàs als fets més importants de la seva vida (p. 15-21) i una presentació del marc general de la seva poesia, a partir de la seva mitificació ja en la immediata postguerra i influència posterior, del comentari dels títols dels seus llibres i de la seva llengua (p. 21-24); finalment, en els tres darrers epígrafs tracta sengles obres del poeta (p. 25-26, 26-29 i 29-38), en els quals comenta, un a un, tots els poemes del volum (excepte els de la primera part d'*Imitació del foc*, en què se centra en els quatre de to neopopularista): una decisió que mereix la més llarga de les ovacions no només perquè no hi estem gaire avesats sinó pel rigor amb què Pons llegeix els poemes i la claredat amb què els explica. La interpretació global de cada poema, més detallada o menys, proporciona nova llum, per coincidència o discrepància, sobre la que hagi pogut construir el lector i, en tot cas, sempre resulta un estímulo per revisar-la o generar-ne de noves.

El text. Una breu «Nota editorial» (p. 41) notifica que el text que s'ha pres com a referència per a aquesta edició és el de 1975 de Moll, tot respectant-ne l'ús de majúscules i minúscules i la puntuació, i amb la sola regularització de l'ortografia segons la normativa vigent, ús dels diacrítics inclosos —amb alguna raonada excepció. També s'hi fa saber que per al text d'*Imitació del foc*, «s'ha tingut present» l'edició crítica publicada per Josep M. Balaguer el 1991. No sé si la curiositat del

lector cultivat que persegueix la col·lecció quedarà satisfeta amb aquestes sumàries explicacions, però és probable que la del filòleg quedi una mica a l'escapça. No es pot retreure al llibre allò que no es proposa —oferir un text crític—, però crec que fins i tot el lector “no acadèmic” agrairia una major concreció a l'hora d'explicar el procés d'establiment del text, com a prova del rigor amb què es presenta la col·lecció.

En la seva edició d'*Imitació del foc*, Balaguer va explicar el procés de fixació pòstum d'aquell text amb unes paraules que val la pena de reproduir aquí perquè es poden fer extensives a tota l'obra poètica de Rosselló:

La segona edició es va publicar dins *Obra Poètica*, Palma de Mallorca, Roda, 1949. Espriu hi introdueix alguns canvis tipogràfics, de puntuació i algun de lèxic; mentre que els dos primers tipus de variacions, en general, milloren el text, les darreres tendeixen a malmetre un parell de poemes. La tercera, íntegra, a *Obra Poètica*, Mallorca, Ed. Moll, 1975, també revisada per Espriu, tendeix a reproduir la segona tot eliminant els canvis lèxics que apareixien en dos poemes de l'anterior. Les edicions posteriors tendiran a reproduir la de 1975, tot esmentant dos errors tipogràfics que s'hi havien escolat.

Tota nova edició de l'obra de Rosselló-Pòrcel hauria de tenir en compte aquestes frases a l'hora de fixar-ne el text, perquè una col·lació, ni que sigui ràpida, de les primeres edicions (1933, 1934 i 1938) amb les que va controlar Espriu (1949 i 1975) posa en evidència divergències que responen més a trets estilístics del de Sinera que no pas del mallorquí: l'eliminació dels punts suspensius o la limitació amb comes dels sintagmes dislocats, per exemple. O que algunes substitucions que Espriu havia fet el 1949 van ser tirades enrere per ell mateix el 1975, perquè aleshores la seva actitud respecte de la normativa havia passat de la submissió a una certa distància crítica i fins i tot irònica. Per exemple: «en» *1a ed.* → «a» *1949* → «en» *1975*; «lliurar l'agonia» → «deslliurar angoixes» → «lliurar l'agonia»; «ancla d'aguarda i espera» *1a ed.* → «àncora d'inútil espera» [proposta d'Espriu conservada en un full mecanoscrit dins l'exemplar de RODA del CDESE → «ruixó d'esguarda» *1949* → «ancla d'aguarda» *1975*. Aquest capteniment podria servir a l'editor actual per retornar a les versions originals altres canvis que Espriu va introduir el 1949 i que va mantenir el 1975: és el que va fer Balaguer en aquells casos en què la mà d'Espriu «tendia a malmetre» el text de Rosselló. Per això hauria estat bé que la nota editorial explicités com s'ha «tingut present» l'edició de Balaguer —que dona tota la feina de col·lació feta— i si s'ha col·lacionat el text de 1975 dels dos primers llibres (són sols vint poemes) amb els de les primeres edicions per tal restituir, si calia, el text de Rosselló i no pas el d'Espriu. Més encara quan coneixem la cura amb què Rosselló va preparar l'edició d'*Imitació del foc*: com reconeix Pons a la introducció, «el que llegim és el que volia que llegim».

Això no obsta perquè es pugui considerar aquest volum com una de les millors eines d'entrada en la poesia del malaguanyat Rosselló-Pòrcel.